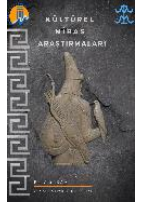

Kültüre Miras Araştırmaları Dergisi

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kulmira>

e-ISSN 2757-9662

Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde Üretilen Anahtarlıklarda Türk Motiflerinin İncelenmesi

Gözde Sönmeztürk^{1*}, Tecelli Aydın Görgülü², Sevim İşbilir³

^{1*} Mersin Olgunlaşma Enstitüsü, Sanat Tarihi Öğretmeni, 33070, Mersin, Türkiye; (gozdesonmezturk@gmail.com)

² Mersin Olgunlaşma Enstitüsü, Bilişim Teknolojileri Öğretmeni, 33070, Mersin, Türkiye; (tecellia@gmail.com)

³ Mersin Olgunlaşma Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, 33070, Mersin, Türkiye; (sevimisbilirr@gmail.com)

*Corresponding Author:
gozdesonmezturk@gmail.com

Araştırma Makalesi

Alıntı: Sönmeztürk, G., Görgülü, T. A., & İşbilir, S. (2023). Examination of Turkish Motifs on Key Chains Produced in Mersin Maturity Institute School. *Kültürel Miras Araştırmaları*, 4(1), 61-71.

Geliş : 05.05.2023
Revize 1 : 11.09.2023
Revize 2 : 09.10.2023
Kabul : 24.10.2023
Yayın : 31.12.2023

Özet

İnsanoğlunun ayırt edici özelliklerinin başında sanat gelmektedir. Kültürün önemli bir yapı taşı olan sanat; dil, ses, renk gibi araçlarla kültürden kültüre farklı biçimlerde ifade edilen ve ifade ettiği toplumun geleneklerinden izler taşıyan bir etkinliktir. Türklerde geleneksel el sanatları bu etkinliğin en başında gelmektedir. Geleneksel el sanatlarını Türk toplumu için ayırt edici ve özel kılan şey, kullanılan motiflerdir. Motifler, Türk süsleme sanatının temel unsurlarından biri olarak Orta Asya'dan Anadolu'ya gelinceye dek zenginleşerek günümüze kadar ulaşmıştır. Anadolu'nun sevincini, kederini, inancını ve sanatını yansıtan; anlamları ile sessiz bir iletişim unsuru olan Türk motifleri bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı, Türk motiflerinin Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde günlük kullanım eşyası olan anahtarlıklara yansımalarını incelemektir. Araştırmada literatür tarama, atölye çalışması ve gözlemi, ustalarla görüşme ve katalog oluşturma modelleri kullanılmıştır. Atölyede yirmi iki adet yapılmış anahtarlıklardan on tanesinin Türk motifi ile süslediği görülmüş ve çalışma on adet anahtarlıkla sınırlandırılmıştır. Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde üretilen anahtarlıklarda bitkisel, hayvansal, doğadan ilham alınan, insan yapısı şekillerinden ilham alınan ve insan giysi ve takılarında ilham alınan motiflerin kullanıldığı görülmüştür. Bu motif türlerinde rastlanan pıtrak, suyolu, eli belinde, küpe, göz, bukağı, koçboynuzu ve akrep motiflerinin anlamları anahtarlıklar üzerindeki görünümleri incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Kültür, sanat, geleneksel el sanatları, Türk motifler, motif.

Examination of Turkish Motifs on Key Chains Produced in Mersin Maturation Institute School

*Corresponding Author:
gozdesonmezturk@gmail.com

Research Article

Citation: Sönmeztürk, G., Görgülü, T. A., & İşbilir, S. (2023). Examination of Turkish Motifs on Key Chains Produced in Mersin Maturation Institute School. *Journal of Cultural Heritage Research*, 4(1), 61-71 (in Turkish).

Received : 05.05.2023
Revised 1 : 11.09.2023
Revised 2 : 09.10.2023
Accepted : 24.10.2023
Published : 31.12.2023

Abstract

Art comes at the beginning of the most distinctive features of human beings. The Art, which is a crucial building block of culture, is an activity expressed in different ways by means of the tools such as language, sound, colour changing from culture to culture and carrying traces of traditions of the society it expresses. Traditional handicrafts in Turkish society are the forefront of this activity. The thing what makes traditional handicrafts the most distinctive and special is the motifs used. Motifs which are one of the basic elements of Turkish ornament art have reached to our present day by enriching them from Central Asia to Anatolia. Reflecting the joy, sorrow, faith and the art of Anatolia; The Turkish motifs, which are a silent communication element with their meaning, constitute the main subject of this study. The aim of this research is to examine the reflection of Turkish motifs on key chains, which are daily use items, in Mersin Maturation Institute. In this reseach, literature review, workshop study and observation, Interview with masters and catalogue creation models are used. It has been seen that 10 of 22 key chains were processed as Turkish motifs in workshop and the study is limited to 10 key chains. It has been observed that the motifs inspired by plants, animals, nature, shapes of human structure, human clothes and jewellery are used in the key chains produced at the Mersin Maturation institute. The meaning of cocklebur, waterway, earing, eye, hobble, ram born and scorpion motifs found in these types of motifs with their appearance on key chains were studied.

Keywords: Culture, art, traditional handicrafts, Turkish motifs, motif.

1. Giriş

Latince “colere” fiilinden türemiş, toprağı işlemek ekip biçmek anlamına gelen ve Batı dillerinde “cultura/culture/cultur” sözcükleri ile karşılanan kültür terimi, 19. yüzyılda sanat, gelenek ve yaşam biçimi gibi çeşitli anlamlar ile zenginleşerek farklı dillerde yer bulmuştur. Yalnızca insana özgü bir yetenek olan kültür yaratımı, insanın doğa karşısında yarattığı maddi ve manevi her şeydir. Dil, gelenek, düşünce, semboller, yasalar, kurallar, ahlak, kuramlar, aletler, teknikler, makineler, bilim, felsefe ve sanat eserleri gibi her tür maddesel ve inançsal ürünler bütünlüğüne kültür denir (Çüçen, 2005). İnsanoğlunun en ayırt edici özelliklerinden biri olan sanat, kültürel öğelerin başında gelmektedir. Sanat; bir düşün, duygunun veya güzelliğın anlatımında kullanılan yöntemler veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün beceridir. Sanat eserleri toplumdan topluma ve dönemden döneme değişen veya gelişen kültürel göstergelerdir. Bu göstergeler, ortaya çıktığı tarihsel dönemin istek, düşünce ve ihtiyaçlarını yansıması yönüyle yaratıcısı olduğu toplumu ifade etmektedir (Soysaldı, 2018). Toplumların sanat duyarlılığını en kesin ve açık bir biçimde o toplumun süslemelerinde ve süslenme sanatlarında görmek mümkündür. Süsleme açısından son derece zengin olan Türk sanatlarının gerek İslamiyet öncesi ve gerekse İslamiyet sonrası, Türklerin hâkimiyet kurduğu pek çok coğrafi bölgelerdeki süsleme ve el sanatları geleneklerinden etkilenmiş olması doğaldır. Ancak bu etkilenme çok kısa bir zaman dilimi içinde kalmış ve Türk sanatı gerek malzeme teknik, renk, motif ve kompozisyon yönlerinden, gerekse Türklere özgü sadelik yönünden, Türk duyuş ve düşüncesinin en önemli ifade aracı haline gelmiştir. Geleneksel el sanatları, bir toplumunun kendini ifade ediş biçimlerinin başında gelen ve toplumu bir arada tutan yapı taşlarındandır. Geçmişle gelecek arasında bağ kuran, nesiller boyu kültürel ve zihinsel hafızanın aktarılmasını sağlayan geleneksel el sanatları ait olduğu toplumun ayak izi gibidir. Geçtiğı her yerde iz bırakır ve geçtiğı her yerden toz zerresi kadar olsa dahi kendine bir şeyler katarak yoluna devam eder. Şu da bilinir ki her toplumun ayak izi farklıdır. Türklere ait geleneksel el sanatları Orta Asya’dan Anadolu’ya Türk kültürünü değerlendirmek açısından önemli belgelerdir. Türk kültür ve tarihi için el sanatları, Anadolu coğrafyasının kültürel mirası ve yazılı bir tarihidir. Bu yazılı tarihin sözsüz iletişimini sağlayan ise motiflerdir (Koyuncu Okça ve Genç, 2015).

Türk Dil Kurumunun, yan yana gelerek bir bezeme işini oluşturan ve kendi başlarına birer birlik olan öğelerden her biri olarak tanımladığı motif; Sözen ve Tanyeli bezeme ve süslemede bütünü oluşturan parçalardan her birine verilen ad olarak

tanımlanmaktadır (Sözen ve Tanyeli, 2012). Ölmez’e göre ise usta tarafından yapılan ürünün ayırt edici unsuru ve deseni meydana getiren belirli bir nitelik kazandıran küçük bir noktadan başlayıp madalyona kadar olan birimlerin her biridir (Ölmez, 2022). Motif, toplumların gelenek, görenek, zevk, anlayış ve inanç sembollerini ifade etmede kullanılan bir araç ve aynı zamanda Türk toplumları var olduğundan beri kendi birikimleri ile oluşturmuş oldukları değerlerin bir sonucu ortaya çıkmış milli kültürel ürünlerdir (Sevim ve Canay, 2013). Bununla birlikte, doğum, ölüm, çiftleşme, üreme, bolluk, bereket, sonsuzluk, tekrar dirilme, zevk, temizlenme, kirlenme, tanrı, melek, şeytan, cin, peri, ruh, iyilik, kötülük, iftira, mükâfat, felaket, nazar, uğur, uğursuzluk, talih, talihsizlik, ümit, fal, geçmiş, gelecek, günah, sevap gibi çeşitli anlamlar taşıyan motiflerin, bir toplumu veya kültürü tanımada yol gösterici birçok işlevi vardır (Uğurlu, 2021). En basit görünen bir motifin ardında bile binlerce yıllık bir kültür oluşumunun gelenekleri, görenekleri, efsaneleri ve inançları bulunmaktadır (Kayabaşı vd., 2016). Bir nesne üzerine işlenmiş, boyanmış veya çizilmiş bir motife bakarak sanatın hangi döneme veya hangi topluma ait olduğu anlaşılabilir (Akar ve Keskiner, 1978). Motifteki çeşitlilik ise bizlere farklı coğrafyalarda bulunan bir toplumun çok kültürlülüğünü fark ettirebilmektedir. Türklerin konar-göçer bir yaşam sürmeleri onların başka kültürlerle ve doğa, bitkiler, hayvanlar ve çeşitli varlıklar ile olan etkileşimleri sanatlarına da yansımış ve farklı şekilde oluşturulmuş motiflerin görülmesine neden olmuştur.

Geleneksel Türk el sanatında, nesnelere taklit edilmesi sonucunda meydana gelen somut şekiller ve toplumların duyuş ve düşünceleri sonucunda ortaya çıkan soyut şekiller vardır (Karataş, 2017). Bu şekiller farklı nokta ve çizgilerle birleşerek çeşitli motiflerin oluşmasını sağlamaktadır. Türkler tarafından giyim, mimari, günlük kullanım eşyaları, halı ve kilimler, askeri koşum takımları gibi yaşamın ve sanatın her alanında uygulanan bu motifler, biçimlerine göre kendi içinde gruplara ayrılmaktadır:

- i. Bitkisel motifler
- ii. Geometrik motifler
- iii. Hayvansal motifler
- iv. Doğadan ilham alınan motifler
- v. Mimari ve insan yapısı şekillerinden ilham alınan motifler
- vi. Barok, ampir ve rokoko motifleri
- vii. Yazının dekor ve motif olarak kullanılması
- viii. İnsan giysilerinin ve takılarının motifleri
- ix. Geçiş süreçleri (Akar ve Keskiner, 1978).

Geleneksel Türk el sanatlarında görülen bu motifler yalnızca bir şekil değil Türklerin kültüründe hep olan ve kuşaktan kuşağa aktarılan anlam yüklü sembollerdir (Balcı, 2012).

Günümüzde Türk sanatının ve motifinin geleneksel olarak kuşaklar boyu aktarılması için çalışan kurumların başında Olgunlaşma Enstitüleri gelmektedir. İki 14 Ekim 1945'te İstanbul'da kurulan Olgunlaşma Enstitüleri, Türk toplumunun kültürel bir parçası olan Türk giyim ve geleneksel el sanatlarını gelecek nesillere aktarma hedefiyle kurulmuş, geçmişle gelecek arasında köprü olan bir kurumdur. Modern ile gelenekselin bir araya getirilip seçkin ürünlerin ortaya çıkarıldığı Olgunlaşma Enstitüleri, sanat ve eğitimin aynı çatı altında bulunduğu nadir alanlardan biridir (Akın, 2011). Mersin Olgunlaşma Enstitüsü ise Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında El Sanatları Teknolojisi ve Giyim Üretim Teknolojisi alanlarında açtığı atölyeler ile eğitim ve üretim faaliyetine başlayan; günümüzde de yeni atölyeler ile sanat üretim alanlarını genişletmiş bir kurum olarak faaliyet göstermektedir. Kurum, Geleneksel Türk El Sanatlarını araştırma, geliştirme ve günümüz teknolojisi ile birleştirerek tüm bireylere mesleki eğitim verme, üretim yoluyla topluma hizmet sunma göreviyle; geleneksel ve çağdaş tasarımları geliştirmeyi, Türk el sanatlarını, motiflerini ve figürlerini günümüze uyarlayarak Türk modasına katkı sunmayı ve kültürel mirası gelenekten geleceğe taşımayı hedeflemektedir.

Bu çalışmanın materyalini Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde günlük kullanım eşyası olarak üretilen anahtarlıklar oluşturmaktadır. Araştırma yöntemi olarak kaynak tarama, el sanatları ve dokuma atölyesinin usta öğreticiyle görüşme, atölye çalışmalarını izleme ve fotoğraf çekimi kullanılmıştır.

2. Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde Üretilen Anahtarlıklarda Türk Motifleri

Mersin Olgunlaşma Enstitüsü'nün dokuma ve el sanatları atölyelerinde çalışılan motiflerin başında Türk motifleri gelmektedir. Tasarlanan her ürünün Türk motiflerini doğrudan veya dolaylı olarak taşımaya özen gösterilmektedir. Dokuma ve el sanatları atölyelerinde ustalar, bu motifleri dokuma veya boyama olarak farklı malzemeler üzerinde çalışarak günlük hayatta en sık kullanılan eşyalardan biri olan anahtarlık olarak çalışmışlardır. Dokuma atölyesinde çalışan ustalardan Filiz Şahin bu çalışmayı yapmalarındaki amacı şöyle ifade etmiştir: "Dokuma, Türk el sanatının en önemli parçalarından biridir. Türk dokumasının yüzyıllar öncesine dayanan geçmişi ve kendine özgü tarzı biz dokuma sanatçıları ile varlığını devam ettirecektir. Bu amaçla Türk dokumasını daha kolay ulaşılabilir bir halde ve Türk motifleri ile süsleyerek günlük yaşamda kullanılabilir bir hale getirmeyi amaçlayarak kurumumuzun Türk motifleri çalışmasına katkıda bulunmak istedim." (Şahin, sözlü görüşme, 03.03.2023, MOE). El sanatları atölyesinin usta

öğreticilerinden Sevil Ulutaş ise Türk motiflerini basit ve sürekli kullanıma sahip günlük kullanım eşyaları üzerinde çalışmalarının önemini şöyle belirtmiştir: "Türk motifleri maalesef yaşam alanlarında sık kullanılan motiflerden değil. Biz geleneksel Türk motiflerinin unutulmasının önüne geçmek amacıyla hem dokumada hem de farklı malzemeler üzerinde bu motifleri işlemek istedik. Bunu da insanların her gün gözünün değdiği veya dokunduğu bir eşya üzerinde tasarlayarak hafızalardan silinmesinin önüne geçmeyi hedefledik. Ayrıca, bu çalışma esnasında ahşap levhalara işlenecek motifler için naht atölyesinde usta öğretici olan Ramazan Özkan'dan yardım aldık." (Ulutaş, sözlü görüşme, 05.03.2023, MOE)

Çalışmamızın bundan sonraki kısmı Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde çalışılmış olan motif çeşitleri alt başlıklarla biçimlendirilmiş ve katalog şeklinde aktarılmıştır.

Seçilen ürünler katalog çalışmasına dönüştürülmüş ve çizimleri ile birlikte motif bilgileri aktarılmıştır.

Bu çalışma Mersin Olgunlaşma Enstitüsü el sanatları atölyesinde Geleneksel Türk motifleri ile dokunmuş veya süslenmiş 10 adet anahtarlık ile sınırlandırılıp incelenmiştir. Anahtarlıklar, kullanılan motifler, teknikler, araç-gereçler, renk ve ebat bakımından incelenmiştir. Bu çalışma ile geleneksel Türk motiflerinin hatırlatılması, geleneksel el sanatlarına yansımalarının belirlenmesi, geleneğin devamının sağlanması ve günlük hayatta kullanılan eşyalar üzerinde Türk motiflerinin kullanılmasının yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın en önemli yönü, toplum hafızasında yer etmiş, kültürel imza niteliğinde olan Türk motiflerinin günlük kullanım eşyalarında kullanımını göstererek unutulmasının önüne geçmek ve nesiller boyu bu hafızanın aktarılmasına katkı sunmaktır.

2.1. Hayvansal Motifler

Tarihin her döneminde Türk sanatında kullanılan başlıklardan biri hayvan motifleridir. Kurban, ata kültürü, mücadele gibi temalarda hayvanların farklı üsluplarda işlendiği ve her bir hayvanın kendi mitolojik ve sembolik anlamlara sahip olduğu söz konusudur. İlk çağlardan bugüne kadar insanlar hayvanların vahşiliği ve tehlikesinden etkilenmiş ve onları taklit ederek, kürk ve derilerini dokumasını yaparak bu hayvanlardan kendilerine güç ve kudretin geçeceğine inanmışlar bu şekilde korunacaklarını düşünmüşlerdir.

Farklı kültür ve bilimsel çalışmalarda hayvan motiflerinin kendi içerisinde çeşitli kullanım alanı bulunduğu gözlemlenmiş, Türk sanatında ise en çok kullanılan hayvan motifleri incelendiğinde bunların akrep, ejder, yılan, kurtağzı, koçboynuzu ve böcek

motifleri olduğu gözlemlenmiştir (Oyman, 2019). Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde bu bağlamda koçboynuzu ve akrep motifi birlikte kullanılmış ve anahtarlık üretimi gerçekleştirilmiştir.

2.1.1. Koçboynuzu Motifi

“Koçboynuzu” motifinin kökeni Anadolu’da tarih öncesi dönemlere dayanmaktadır. İlk olarak mağara duvarlarına boynuzlu hayvanların resimleri ve çizimleri yapılmış, daha sonrasında da bu hayvanların boynuzlarının kullanımı söz konusu olmuştur. Laussel Venüsü’nün elinde tuttuğu bereket boynuzu M.Ö. 2600 yılına tarihlendirilmiş ve en eski boynuz örneği, olarak bilinmektedir (Kayabaşı vd., 2016).

Güç, kuvvet, erkekliği simgeleyen koçboynuzu motifi (Şekil 2), Sümerlerde ana tanrıça İnanna’nın eşi Dumuzi, Akadlar’da İstar’ın eşi Tammuz, Mısırlarda ise İsis’in eşi Osiris, Hitit’lerde Hapet’in eşi Adon, Frig’de Kibele’nin eşi Attis ve Helen’de Afrodit’in eşi Adonis olarak tasvir edilmektedir. (Erbek, 2002). Anadolu’da M.Ö. 6. yüzyılda gümüş sikkelerin üzerinde görülen koçbaşı ile birlikte tanrı ve tanrıça başları, aynı anlamı kanıtlar niteliğindedir. Anadolu mitolojisinde güç ve kuvvetin koç veya boğa boynuzlarında olduğuna inanılmaktadır (Kayabaşı vd., 2016).

Boynuzlu hayvanların bir başka kullanım yeri de astroloji alanıdır. Boğa ve koç yılın belli aylarının da sembolü olarak burç isimleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Gümüştakin, 2011).

Türk sanatında da önemli bir yere sahip olan koçboynuzu motifi bereketi, kahramanlığı, gücü ve erkekliği simgelemektedir. Pazırık kurganlarında çıkarılan kadın ve erkek cesetlerindeki dövmelelerde stilize şekilde verilmiş dağ koçu tasvirleri de bu motifin Türk sanatındaki önemini göstermesi ve tarihsel sürecini anlayabilmek adına değerlidir (Çoruhlu, 2007). Anadolu’ya gelindiğinde, Türklerin İslamiyet’i kabulü ile birlikte hayvansal motiflerin Türk sanatındaki yeri azalmış olsa da geometrik biçimlerde işlenmeye devam edildiği dokuma ürünlerdeki stilize şekilde verilmiş hayvan motiflerinden anlaşılmaktadır. Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde bu motif ile işlenmiş olan anahtarlık akrep motifi ile birlikte çalışılmıştır.

2.1.2. Akrep Motif

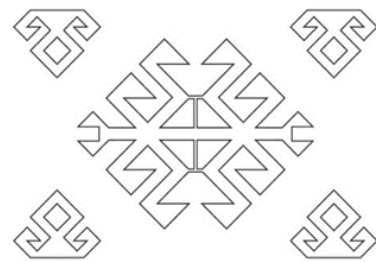
Anadolu’da sıcak bölgelerde yaşayan akrep, zehirli ve öldürücü gücü olması itibarı ile korkulan bir hayvan olmuştur. Bu yönüyle akrep motifleri korku ölüm, hastalık, acı, keder gibi anlamları ifade etmektedir. Akrep, yılan gibi sürüngen hayvanlar Anadolu ve Orta Asya Türk kültüründe toprak ile ele alınmış dolayısıyla yer altı güçlerinin ya da kötülüğün

sembolü olarak görülmüştür (Kayabaşı vd., 2016). Bununla birlikte, Anadolu coğrafyalarında yağmur yağdırmadığı düşünülen akrep figürünün yağmur duası edilmeden önce yakılması, böylelikle bereketin geleceğine olan inanç, akrebin doğa olaylarını etkileyecek kadar önemli bir varlık olduğunu ve insan yaşamı üzerinde oldukça etkileyici olduğu anlaşılmaktadır. (Karakelle ve Kayabaşı, 2018).

Akrep korkulan, sevilmeyen bunun yanında düşmanlarından kurtulmak için kendini zehirleyen bir hayvan olmasına rağmen, Türk sanatında, özellikle dokumada verdiği kahramanlık simgesi ile çok işlenen bir motif olmuştur (Deniz, 2000). İnsanların kendini akrepten korumak için akrep ve akrep kuyruğuna benzer şekilde takılar veya eşyalar yaparak yanlarında taşıdığı (Şekil 1) yine aynı düşünce ile bu akrep figürlerinin Türk sanatının çeşitli alanlarında da kullanıldığı bilinmektedir (Erbek, 2002). Bunun yanında akrep motifinin insan canını koruduğu inancı halıda dokunan akrep figürünün gücünün evde bulunan kişilere geçeceği düşüncesi Türk dokuma sanatında bu motifin sıkça kullanılmasına neden olmuştur (Sürmeli, 2014).

Şekil 1. Süs Kabağı Anahtarlık (Akrep ve Koçboynuzu motifi) (Görgülü, 2023).

Şekil 2. Akrep motifi ve Koçboynuzu motifi çizimi (Görgülü, 2023).

Şekil: 1

Ürünün Adı: Süs Kabağı Anahtarlık

Üretim Yılı: 2022

Ürün ölçüsü: 19,5 cm x 16 cm

Kullanım Amacı: Anahtarlık

Ürün Bilgisi: Doğal su kabağının anahtarlık boyutlarına uygun olanı seçilerek içi oyulup çekirdekleri temizlenmiş temizlenen kabak kurutulup çalışmaya hazır hale getirilmiştir. Su kabağının üzerine merkezde akrep motifi, alta ve

üste ise koçboynuzu motifi gelecek şekilde yerleştirilip ahşap yakma tekniği ile krem rengi ve kahverengi olarak çalışılmıştır. Anahtarlık aparatı takabilmek için üst kısım da yakılarak delik açılmış deri ipin bir tarafı oyulan delik içerisinden geçirilip ortaya anahtarlık aparatı takılmıştır. Deri ipin diğer uçları ise çeşitli boyutlarda ahşap boncuklar ile süslenerek çalışma tamamlanmıştır. (Ulutaş, sözlü görüşme, 05.03.2023, MOE).

2.2. Mimari ve İnsan Yapısı Şekillerinden İlham Alınan Motifler

Türk el sanatında özellikle dokumada insan yapısı şekillerinden ilham alınarak işlenen motifler yaygın olarak kullanılmıştır. Saç bağı, el, parmak, tarak, göz, eli belinde ve insan motifleri en Türk sanatında en sık işlenen motiflerdendir. Bu motiflerin her biri sembolik anlamlar da taşımakta ve sessiz bir iletişim kurmada işlevsel rol oynamaktadır. Türk sanatında mimari yapıdan ilham alınan motifler ise kaplar, ev ve gündelik eşyalar, bina desenleri, gemi ve kalyonlardır. Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde insan yapısı şekillerinden esinlenerek yapılan anahtarlıklardan göz ve eli belinde motifi; mimari yapıdan ilham alınarak yapılan anahtarlık ise bukağı motifidir.

2.2.1. Göz Motifi

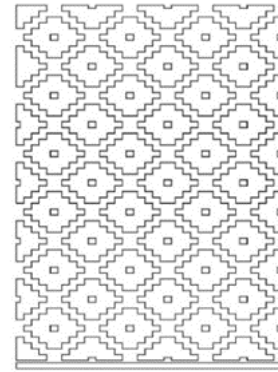
Önemli bir duyu organı olan göz, ilk çağlardan bu yana insanın davranış, mimik ve duygularını ele vermiş ve yansıtmıştır. Bu yönleriyle tüm kültürlerde özellikle Anadolu geleneği, göreneği ve inanışlarında göz motifi nazara karşı koruyucu olarak görülmüştür. Dokumalarda kötü ya da kem gözlerden korunmak amacıyla baklava ya da karelerin dörde bölünmüş şekli ile kötü gözün etkisi azaltılmış olarak kabul edilmiştir (Kayabaşı vd., 2016).

Düşünebilen ve üretebilen güçlü bir varlığın göstergesi olan insan motifi simgesel bir anlatım aracılığı ile günümüze kadar gelip kullanılan bir semboldür (Erbek, 2002). İslamiyet öncesi Türk toplumlarında insan figürünün motif olarak kullanımı oldukça fazladır. Farklı dönemlerde farklı dinleri kabul etmiş Türkler, insan figürünün simgesel olarak verdiği mesajlar benzerlik göstermektedir (Erkan, 2010). İnsan figürünün bir parçası olan Göz figürü hayatı simgelediği düşünüldüğü için Türk el sanatları ürünlerinin çoğunda tercih edilmektedir. Türk sanatında gözlerden çıkan enerji sonucunda nazarın ortaya çıkacağı inancı göz figürlerinin nazarlık olarak kullanılmasının ana nedenidir (Erbek, 2002). Göz motifi dokumalarda farklı biçimlerde kullanılarak üretilmiştir. Genellikle kare, üçgen veya beşgen gibi geometrik şekillerde dokunurken, kimi zamanda el içine yerleştirilmiş göz şeklindedir. Anadolu'da

özellikle dörde bölünmüş eşkenar dörtgen biçiminde karşımıza çıkmakta olan göz motifi, farklı yörelerde koçboynuzu, eli belinde ve bereket motiflerinin içinde de kullanım alanı bulmuştur (Etikan ve Kılıçarslan, 2012).

Şekil 3. Göz motifi anahtarlık (Görgülü, 2023).

Şekil 4. Göz motifi (Görgülü, 2023).

Şekil: 3

Ürünün Adı: Göz Motif Anahtarlık

Üretim Yılı: 2022

Ürün ölçüsü: 7 cm x 5,5 cm

Kullanım Amacı: Anahtarlık

Ürün Bilgisi: Ağ ipliği, polyester pamuk iplikle kilim dokuma tekniği kullanılarak göz motifi anahtarlığın her iki tarafına da dokunmuştur. Krem rengi zemin üzerine turkuaz mavi, mürdüm rengi, yeşil, turuncu ve sarı iplikle dokunmuş olan anahtarlığın iç kısmına keçe astar dikilmiştir. Anahtarlık aparatı için üst kısımda yünle sarılmış iri boncuk ve bükme kordon bağlantı kullanılarak hazır hale getirilmiştir. (Şahin, sözlü görüşme, 03.03.2023, MOE).

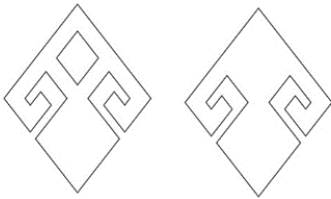
2.2.2. Eli belinde Motifi

Anadolu Türk el sanatı ürünlerinde insan figürü ile yapılmış motifler oldukça fazladır. Çoğunlukla eli belinde ismiyle bilinen, insan figürüne benzeyen figürler kullanılmaktadır (Deniz, 2000). İnsan figürüne benzetilerek yapılan bu motif, soyut figürlü bezeme örneklerinin de bir parçasını oluşturmaktadır (Şekil 6-8). Anadolu coğrafyasının neredeyse her bölgesinde

kullanılan bu motif; eli belinde, eli böğüründe, kız, aman kız, kahküllü kız gibi isimler ile de bilinmektedir (Kayabaşı vd., 2016). Dişiliğin sembolü olan eli belinde motifi, anneliğin ve doğurganlığın simgesi olmakla birlikte, aynı zamanda uğur, bereket, kısmet, mutluluk ve neşeyi de temsil etmektedir (Kayabaşı vd., 2016). Türk el sanatında eli belinde figürü ana tanrıça anlayışı (Umay Ana) ile bereketin, çoğalmanın simgesi olarak kullanılmaktadır. Umay ana inancı, en soyut şekilde eli belinde motifine dönüşerek Anadolu’da Türk el sanatı ürünlerinde sıklıkla kullanılmaktadır (Güven, 2015).

Şekil 5. Elibelinde Anahtarlık (Görgülü, 2023).

Şekil 6. Elibelinde motifi (Görgülü, 2023).

Şekil: 5

Ürünün Adı: Kitre Rölyef Anahtarlık

Üretim Yılı: 2022

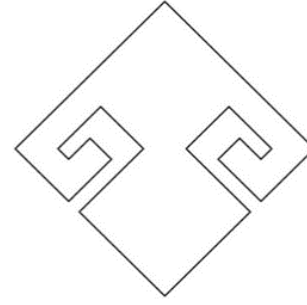
Ürün ölçüsü: 7 cm x 7 cm

Kullanım Amacı: Anahtarlık

Ürün Bilgisi: Ahşap levha, anahtarlık boyutlarına uygun olarak daire şeklinde kesilip zemin akrilik boya ile renklendirilmiştir. Hazırlanan zemin üzerine küçük eli belinde motifleri çizilip tutkal ile kabartma yapılmıştır. Yapılan kabartmalar lacivert, açık mavi, yeşil, kırmızı, mor ve turuncu renkler ile boyanıp anahtarlığın çevresi altın sarısı bükme kordon ile süslenip, üst kısma anahtarlık aparatı takılarak çalışma tamamlanmıştır. (Ulutaş, sözlü görüşme, 05.03.2023, MOE).

Şekil 7. Elibelinde keçe anahtarlık (Görgülü, 2023).

Şekil 8. Eli belinde motifi (Görgülü, 2023).

Şekil: 7

Ürünün Adı: Çoban Kepeneği

Üretim Yılı: 2022

Ürün ölçüsü: 9x7 cm

Kullanım Amacı: Anahtarlık

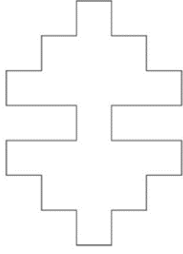
Ürün Bilgisi: Krem rengi ham keçe yünü keçe tepme tekniği kullanılarak çoban kepenegi şeklinde kalıplanıp kurutulmuştur. Hazırlanan kepenek üzerine kırmızı keçe kullanılarak dört adet eli belinde motifi keçe iğneleme tekniği ile çalışılmıştır. Ürünün üst kısmına anahtarlık aparatı takılarak çalışma tamamlanmıştır. (Şahin, sözlü görüşme, 03.03.2023, MOE).

2.2.3. Bukağı Motifi

Bukağı kelimesinin dilimizdeki anlamı, hayvanların ön ayağına takılan onların bulunduğu yerden uzaklaşmasını engellemeye yarayan iki halkadan meydana gelen ve onları birleştiren 60 cm’lik zincirdir (Erbek, 2002). Doğum ve çoğalma ile ilgili motifler içerisinde ele alınan bukağı figürü (Şekil 10), Anadolu da köstek ismiyle de bilinmektedir. Köstek sözcüğünün engel olmak anlamı taşıdığı düşünüldüğünde, Türk el sanatında daha çok dokumada görülen bu motifin aile birliğinin devamını, âşık çiftlerin birbirine olan bağına simgelediği ve ayrılmalarına engel olacak bir motif olarak kullanıldığı görülmektedir (Sevim ve Canay, 2013). Anadolu’da bukağı olarak isimlendirilen dokuma örneklerinde görülen bu motifin şematik benzerliklerine Kızılderili (Navajo) kültüründe de rastlanmaktadır (Eroğlu, 2023).

Şekil 9. Bukağı motif anahtarlık (Görgülü, 2023).

Şekil 10. Bukağı motifi (Görgülü, 2023).

Şekil: 9

Ürünün Adı: Bukağı Motif

Üretim Yılı: 2022

Ürün ölçüsü: 11 x 5,5 cm

Kullanım Amacı: Anahtarlık

Ürün Bilgisi: Ağ ipliği, polyester pamuk iplikle kilim dokuma tekniği kullanılarak kırmızı bukağı motifi dokunmuştur. Anahtarlık altı için 4 mm ahşap levha üzerine anahtarlık boyutlarına uygun bukağı motifi çizilip kesimi yapılmıştır. Hazırlanan dokuma ve ahşap levha parçalar yapıştırıcı yardımı ile yapıştırılmıştır. Dokuma olan kısmın üzerine anahtarlık aparatı takılarak çalışma tamamlanmıştır. (Ulutaş, sözlü görüşme, 05.03.2023, MOE).

2.3. Doğadan İlham Alınan Motifler

Türklerin geçmişten günümüze yaşam biçimi göz önüne alındığında, doğadan ilham alınan motiflerin Türk el sanatlarında oldukça ön plana çıktığı öngörülebilir bir durumdur. Türk el sanatında bulut, su, güneş, ay, yıldız, deniz, akarsu ve ateş motifleri en sık kullanılan doğa motiflerindedir. İslamiyet öncesi ve sonrası Türklerin doğaya yükledikleri sembolik anlamlar günlük yaşamda kullandıkları nesnelere işlenmiştir.

Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde de suyolu motifi ile yapılmış iki anahtarlık doğadan ilham alınarak işlenen motiflerdendir.

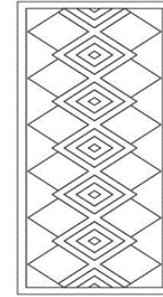
2.3.1. Suyolu Motifi

Suyolu motifi Orta Asya ve Anadolu Türk inanışlarında her zaman önemli bir motif olmuştur. Çünkü Orta Asya Türklerine ait olan yaratılış efsanelerinde suyun, insan ve topraktan önce yaratıldığı kabul edilmektedir. Suyun önemini ve bereketini temsil eden ve hayatı simgeleyen motifler içerisinde ele alınan suyolu motifi, akıp giderek her şeyi silmeyi, yeniden yaratılmayı, cennet ve ölümden sonraki yaşamı temsil etmektedir (Şekil 12). Orta Asya'dan Anadolu'ya dek su ile ilgili inancın Türklerin yaşamında ne kadar önemli olduğu Anadolu Türk el sanatlarına yansıyan ürünlerde görülmektedir (Kayabaşı ve Karakelle, 2018).

Suyolu motifinin Çatalhöyük taş duvarlarındaki motiflerde ve pişmiş topraktan yapılmış çanak çömleklerde zigzag veya meander şeklinde uygulandığı görülmüştür. Anadolu'da en sık Akdeniz ve Ege dokumalarında uygulanan suyolu motifi farklı yörelerde de farklı kompozisyonlarda uygulanmaktadır (Erbek, 2002).

Şekil 11. Heybe anahtarlık (Görgülü, 2023).

Şekil 12. Suyolu motifi (Görgülü, 2023).

Şekil: 11

Ürünün Adı: Heybe Anahtarlık

Üretim Yılı: 2022

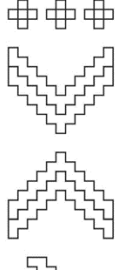
Ürün ölçüsü: 12,5 x 5 cm

Kullanım Amacı: Anahtarlık

Ürün Bilgisi: Polyester pamuk iplik ve çözümlü iplikleri ile hazırlanmış desen çalışmasında yün koton iplik ve keçe yünü kullanılmıştır. Krem rengi zemin üzerine; lacivert, açık sarı, açık mavi, yeşil ve krem tonları kullanılarak cicim dokuma tekniği ile yapılan dokuma üzerine suyolu motifi dokunduktan sonra kenarları dikilerek heybeye dönüştürülmüştür. Keçe yünü, ıslak keçe tekniği ile limon şekli verilerek heybenin içerisine yerleştirilip kompozisyon oluşturulmuştur. Üst kısımdan kordon bağlantısı ile anahtarlık aparatı monte edilerek anahtarlık tamamlanmıştır. Bu çalışmada heybe ve limon kullanılmasının sebebi Mersin şehrini hatırlatmak içindir. Limon, Mersin'in en çok üretilen narenciye bitkisidir. Heybe ise yörük kültüründe neredeyse her evde bulunan bir ev eşyasıdır. Türk motifinin bu iki yöresel unsurla kullanılmış olması anahtarlığı kullanacak olanlar için sembolik anlamlarla yüklü değerde olacaktır. (Şahin, sözlü görüşme, 03.03.2023, MOE).

Şekil 13. Suyolu anahtarlık (Görgülü, 2023).

Şekil 14. Suyolu motifi (Görgülü, 2023).

Şekil: 13

Ürünün Adı: Mavi Şerit Anahtarlık

Üretim Yılı: 2022

Ürün ölçüsü: 2 x 6,5

Kullanım Amacı: Anahtarlık

Ürün Bilgisi: Polyester pamuk iplikle ilgili kilim dokuma tekniği kullanılarak suyolu motifi mavi, kırmızı ve siyah renklerle çalışılmıştır. Dokunan ürün ikiye katlanarak anahtarlığa monte edilmiştir. Ara kordonu olarak kullanılan makrome örgü, kare düğüm tekniği ile örülüp üzerine anahtarlık aparatı takılarak ürün hazır hale getirilmiştir. (Şahin, sözlü görüşme, 03.03.2023, MOE).

2.4. Bitkisel Motifler

Türkler göçebe yaşamlarından günümüze kadar, doğanın güzelliklerini kültürleriyle birleştirerek kullandıkları eşyalarda ve yaşadıkları alanlarda nesnelere üzerine çeşitli motifler işlemişlerdir. Bitkisel motifler Türklerin oldukça sık kullandığı motiflerden biridir. Geleneksel Türk el sanatında ağaçlar, çiçekler ve meyveler gruplandırılmış olan ve nesnelere üzerine işlenen bitkisel motiflerden ağaç, dal, yaprak, çiçek, meyve bazen doğada var olan haliyle bazen de kökeni belli olmayan biçimde stilize edilerek geleneksel Türk el sanatlarının barındıran ürünlerde tek başına veya diğer motiflerle birlikte kullanılmaktadır (Kaynar, 2018; Özbaşı, 1989). Türk süsleme sanatında bitkisel motifler çok zengin bir kullanım alanına sahiptir. Günlük kullanım eşyalarında da görülen bitkisel motifler özellikle Türk dokumasında en çok kullanılan motiflerden biridir. Türkler, göç ettikleri toprakların bitki örtüsüne, kültürlerine ve sanat anlayışına bağlı olarak nesnelere işledikleri bitkisel motifleri

çeşitlendirerek yeni formlar oluşturmuşlardır. Bu formlar, her dönemde benzer birtakım özellikler içerirse de yaratıcılar o dönemin ya da topluluğun sanatsal üsluplarından etkilenecek yeni motifler ortaya çıkarmış ve zengin bir çeşitlilik oluşturmuşlardır (Özsoy, 2013).

Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde yapılmış olan anahtarlıklarda bitkisel motif olarak pıtrak iki üründe kullanılmıştır.

2.4.1. Pıtrak Motifi

Anadolu coğrafyasında “bıtrak” ismiyle de bilinen bu motif, sarmaşık şeklindeki bitkinin dikenli meyvesine benzeyen bir motiften oluşmaktadır (Deniz, 2000). Hayatı simgeleyen motifler içerisinde ele alınan bu figürün Anadolu’da Türk el sanatları ürünlerinde tercih edilmesinin nedeni, pıtrağın üzerinde bulunan dikenin kötü gözü uzaklaştırdığı düşüncesine olan inançtır (Şekil 16-18). Bu nedenle bu motif Anadolu’da oldukça yaygın kullanılmaktadır. Bunun yanında bu motifin bereket ve bolluğu da simgelediğine inanılması pıtrağın Anadolu Türk el sanatı ürünlerinde özellikle dokuma sanatında sıkça kullanılmasına neden olmuştur (Kayabaşı vd., 2016).

Şekil 15. Kaplumbağa anahtarlık (Görgülü, 2023).

Şekil 16. Pıtrak motifi (Görgülü, 2023).

Şekil: 15

Ürünün Adı: Kaplumbağa Anahtarlık

Üretim Yılı: 2022

Ürün ölçüsü: 8,7 x 5 cm

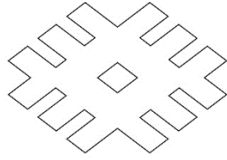
Kullanım Amacı: Anahtarlık

Ürün Bilgisi: Ahşap levha üzerine tasarlanan kaplumbağa şekli naht atölyesi ustası tarafından

kesilip şekil verildikten sonra el sanatları atölyesinde akrilik boya ile caretta üzerine pıtrak motifi çizilmiş ve kırmızı, mavi, sarı, beyaz, yeşil ile renklendirilmiştir. Ahşap caretta şeklinin üst kısmına anahtarlık aparatı takılarak ürün tamamlanmıştır. Bu motifin caretta şekli ile birlikte işlenmesi Mersin'in denizine carettalarıyla ünlü sahiline gönderme niteliğindedir. (Ulutaş, sözlü görüşme, 05.03.2023, MOE)

Şekil 17. Pıtrak anahtarlık (Görgülü, 2023).

Şekil 18. Pıtrak motifi Görgülü, 2023).

Şekil: 17

Ürünün Adı: Pıtrak Motifli Kilim Dokuma Anahtarlık

Üretim Yılı: 2022

Ürün ölçüsü: 6,5 x 15 cm

Kullanım Amacı: Anahtarlık

Ürün Bilgisi: Yün koton iplikle kilim dokuma tekniği kullanılarak dokuma atölyesinde dokunan Pıtrak motifli anahtarlık çalışması siyah zemin üzerine turuncu renk ile renklendirilmiştir. Çift taraflı olarak çalışılmış olan anahtarlıkta iç dolgu olarak elyaf kullanılmıştır. Kenar süslemelerinde elde yapılan burğu ip, püskül, tazı boncuğu ve muhtelif boyutlarda dökme boncuklar kullanılmıştır. (Şahin, sözlü görüşme, 03.03.2023, MOE).

2.5. İnsan Giysilerinin ve Takılarının Motifleri

Kökleri tarih öncesine giden takılar, çağlar boyunca süsleme unsuru olarak kullanılan nesnelere dendir. Süs unsuru olmasının ötesinde sembolik anlamları ile kullanıldığı toplumun yaşamını bize belgeler niteliktedir. Sosyal, dini, felsefi ve mitolojik boyutları ile geçmişten bugüne kadar toplumların kültürel yapısını ortaya koyma açısından önem taşımaktadır (Alp, 2009). Farklı nesnelere üzerine işlenen bu motifler özellikle Anadolu'da Türklerin kültür ve yaşamını yansıtmaları bakımından önemlidir. Bu motif türü

genellikle stilize edilmiş şekilde Türk sanatında yer almaktadır. Özellikle geleneksel Türk dokuma sanatında rastladığımız bu motif, yöresel renk ve dokuma biçimleri ile dikkat çekmektedir. Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde ise bu motif türlerinden biri olan küpe, anahtarlık çalışılmıştır.

2.5.1. Küpe

Yüzyıllar boyunca kadınların vazgeçilmez takısı olan küpe Anadolu'da da vazgeçilmez kadın takılarından biridir. Horoztepe'de yapılan kazılar sonucu bulunan ana tanrıça heykellerinin bir kısmının kulağının delik olduğu görülmüştür (Çiçek, 2018).

Türk el sanatlarında görülen küpe ise bir motif olarak özellikle geleneksel dokuma sanatında sıkça kullanılmaktadır. Türk dokuma sanatının renkli ve zengin bir parçasını oluşturan küpe motifi, üçgen veya yarım daire biçiminde oluşmaktadır (Şekil 20). Genellikle canlı renklerin tercih edildiği bu motif, halı ve kilimlerde yöresel dokuma biçimiyle ön plana çıkmaktadır. Anlamsal olarak doğum, çoğalma ve bereketi temsil ettiği bilinen küpe motifinin Anadolu kadın kültüründe yeri çok önemlidir. Anadolu'da genç kızların evlilik isteklerini dile getirmek için dokumalara işlenen motifin formu sarkık küpe stilizasyonudur (Yeşildal, 2019). Anadolu dokumalarında sık görülen küpe motifinin nişanlılığı da sembolize ettiği bilinmektedir (Erbek 1980). Bu sembole gerek Anadolu gerek diğer Türk boyları arasında rastlanmaktadır. Kazak ve Kırgız Türkleri arasında küpe günümüzde dahi nişanlılığı sembolize etmektedir. Küpenin nişanlılık alameti olarak kullanıldığına dair izlere Kütahya'nın Emet ilçesinden derlenmiş olan bir türküde geçen şu ifadelerde rastlanmaktadır (Yeşildal, 2019):

“Varın bakın yörük kızı uyur mu?

Kulağında nişan küpeleri durur mu?

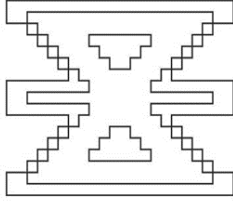
Elin yâri kendin gibi olur mu?” (Doğlarlıoğlu, 2013; akt. Yeşildal, 2019)

Anadolu'da hala bazı bölgelerde nişan yüzüğü yerine nişan küpesi takıldığı görülmektedir. Adana'nın Kadirli ilçesinin bazı bölgelerinde nişan küpesi geleneği devam etmektedir (Yeşildal, 2019).

Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde de küpe motifi ile bir anahtarlık üretilmiştir.

Şekil 19. Küpe anahtarlık (Görgülü, 2023).

Şekil 20. Küpe motifi (Görgülü, 2023).

Şekil: 19

Ürünün Adı: Küpe motif anahtarlık

Üretim Yılı: 2022

Ürün ölçüsü: 7*7

Kullanım Amacı: Anahtarlık

Ürün Bilgisi: Küpe motifi, polyester pamuk iplikle kilim dokuma tekniği kullanılarak anahtarlığın ortasına dokunmuştur. Beyaz zemin üzerine açık mavi ve lacivert iplikle dokunmuş olan motif uçlara saçak ve yanlara burgu yapılarak hareketlendirilmiştir. El ile dikilerek kare biçiminde ortaya çıkarılan ürün anahtarlık aparatı takılarak hazır hale getirilmiştir. (Şahin, sözlü görüşme, 03.03.2023, MOE)

3. Sonuç

Türklerde geleneksel el sanatları Orta Asya'dan Anadolu'ya süren yüzlerce yıllık süreçte adeta bir kimlik gibi yanlarında taşıdıkları, göç ettikleri yeni coğrafyalarda varlıklarını imza atarcasına sembollerle işledikleri ve yeni tanıştıkları coğrafyadaki kültürlerle harmanladıkları bir mirastır. Bu mirasın gelecek nesillere aktarılması ve böylece yeni zihinlerde farklı ifadelerle geleneksel el sanatlarına aktarımı ise motifler vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Türk motifleri göçebe Türklerle birlikte yol alarak Anadolu'ya gelmiş ve buranın coğrafyası, yaşamı, kültürü ve sanatıyla birleşerek yeni anlamlar ve görünüşler kazanmıştır. Motifler, işlendiği ürüne ahenk ve güzellik katarak toplumun zihninde var olan sembolik anlamların varlığını sürdürmesini sağlamaktadır.

Yüzyıllardır insanların duygularını ifade etmek amacıyla kullandığı sözsüz bir iletişim aracı olan motiflerin, Türk süsleme sanatında daha çok kadınlar tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde de çoğunluğu kadın ustalardan oluşan atölyelerde üretilen anahtarlıklar onların sayesinde yeni bir aktarım yolu bulmuştur. Çalışma kapsamında, Mersin Olgunlaşma Enstitüsü atölyelerinde üretilen anahtarlıklarda hayvansal (koçboynuzu, akrep), bitkisel (pıtrak), mimari ve insan yapısı şekillerinden ilham alınan (göz, eli belinde, bukağı), doğadan ilham alınan (suyolu), insan giysilerinin ve takılarından ilham alınan (küpe) motiflerin çalışıldığı görülmüştür. Bu motiflerden şekil 3-9-11-13-17-19 dokuma tekniği yapılmış; şekil 1 yakma tekniği; şekil 5 rölyef kabartma tekniği; şekil 7

keçe tepme tekniği, şekil 15 ise oyma tekniği ile yapılmıştır. Beyaz, turuncu, mavi, kırmızı, yeşil ve sarı motiflerde kullanılan renklerdir.

Bu çalışmada araştırma konusu olan ve günümüzde kullanım alanı azalmış olan Türk motiflerini tekrar yaşamın içine dâhil etmek, geleneksel ve estetik değerini artırmak önem arz etmektedir. Bu bakımdan Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde yapılmış olan bu ürünler manevi olarak değer taşımaktadır.

Sonuç olarak, Türk süsleme sanatının önemli bir ögesi olan motifler, Türk el sanatının her alanında kullanılmaya teşvik edilmeli ve gelecek kuşaklara aktarımı gerçekleştirilmelidir. Bilinmelidir ki kültür varlıklarının içerisinde değerlendirilebilecek motifler milletlerin dünya uygarlığına katkılarının belgeleri niteliğindedir. Türk kültür varlıklarının korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması biz kültür araştırmacılarımızın en önemli görevlerinden biridir.

Yazarların Katkısı

Yazarların katkısı eşittir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Yapılan çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Kaynaklar

- Akar, A., Cahide K. (1978). *Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif*, Tercüman Gazetesi Sanat ve Kültür Yayınları, İstanbul.
- Akın, M. (2011). *Kız teknik eğitim-öğretiminde bir örnek: Ankara Olgunlaşma Enstitüsü (1958-2002)*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, AÜ Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Alp, Ö. (2009). *Orta Asya'dan Anadolu'ya Kültürel Sembollere Giriş*, Eflatun Yayınevi, Ankara.
- Balcı, N. (2012), *Türk Halı Sanatında Mitolojik Kaynaklı Bazı Motifler, Arış Halı, Düz Dokuma, Kumaş, Giyim, Kuşam ve İşleme Sanatları Dergisi*, 8.
- Çiçek, G. (2018). *Başlangıçından Günümüze Kadar Anadolu'da Ana Tanrıça Heykellerinin Örnekleme, Ordu Kurul Kalesi Kybelesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Sanat tarihi Ana Bilim Dalı, Kayseri.
- Çoruhlu, Y. (2007). *Erken Devir Türk Sanatı*, İstanbul.
- Çüçen, A. K. (2005). "Kültür, Uygarlık, Evrensellik ve Çok-Kültürlülük". Kaygı. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 4, 111-115.
- Deniz, B. (2000). *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yayımları*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

- Erbek, M. (2002). *Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri* Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Erkan, T. (2010). Anadolu Selçuklu Sanatındaki İnsan Figürlerinin Uygurların Mağara Resimleri ve Gaznelilerin Duvar Resimleriyle Konu ve Biçim Yönünden Karşılaştırılması, *Turkish Studies International Periodical for The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, 5(3), 218–1263.
- Eroğlu, M. A. (2023). Anadolu Kilimlerindeki Bukağı Motifinin Kızılderili (Navajo) Kilimlerindeki Biçimsel Benzerlikleri. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 10, 855-868.
- Etikan, S., & Kılıçarslan, H. (2012). Düz Dokumalarda Nazar İnanıcı ve Göz Motifi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, 10, 103-121.
- Gümüştekin, N. (2011). Anadolu ve Diğer Kültürlerde İşaret ve Simgelerde Anlam. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(26), 103-118.
- Güven, İ. M. (2015). *Türk Ebru Sanatında Çağdaş Bir Tasarım Ögesi Olarak Eli Belinde Motifi*. Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Ana Sanat Dalı, Antalya.
- Kalay, H. A. (2017). "Anadolu'da Ana Tanrıça Kültü ve Anadolu Kilimlerine Yansımaları". *Yörük Yaşam Kültü ve Uluslararası Geleneksel Türk Sanatları Sempozyumu Bildiri Kitabı*. (Ed. İsa Eliri ve Mehmet Ali Eroğlu). Kırıkkale Üniversitesi Yayınları, 191-200.
- Karakelle, A., & Kayabaşı, N. (2018). Hatay/Reyhanlı Kilimlerinde Bulunan Yaşam ile İlgili Motifler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2633-2646.
- Karataş, M. (2017). Bir Gösterge Türü Olarak Türk Yanışları (Motifler), *Dil Araştırmaları Dergisi*, Bahar(20), 167-185.
- Kayabaşı, N., Bozkurt, H., & Özkoca, B. (2016). Çorum El Sanatlarında Kullanılan Motifler ve Anlamları, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 39-62.
- Kaynar, H. (2018). 19. Yüzyıl Sonrası Dokunan Sivas Halısı Desenlerinde Bitkisel Motifler ve Özellikleri, *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 13(26), 223.
- Koyuncu Okca, A., & Genç, M. (2015), Anadolu Halı ve Kilimlerinde Renk. *SOBİDER Sosyal Bilimler Dergisi/The Journal of Social Science*, 2(4), 235-246.
- Oyman, N. R. (2019). Bazı Anadolu Kilim Motiflerinin Sembolik Çözümlemesi. *Arış Dergisi*, 14, 4-22.
- Ölmez, F. N. (2022). Bir Gösterge Olarak Motiflerde Anlam(landırma) Sorunsalı. *Hars Akademi, Aydın Uğurlu ve Geleneksel Sanatlar Özel Sayısı*, 5, 430-445.
- Özbaşı, T. (1989). *Ankara İl Merkezinde Yaşayan Kadınlarda Bulunan Geleneksel Gümüş Takılar Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü El Sanatları Eğitimi Bölümü, Ankara.
- Özsoy, H. N. (2013). *Tezhip sanatında kullanılan bitkisel motiflerin kökenleri*. Yüksek Lisans Tezi, FSM Vakıf Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları (Tezhip) Anasanat Dalı, İstanbul.
- Sevim, K., & Canay, A. (2013). Anadolu'da Üretilen Kilim Motiflerinden Bukağı Motifi ve Bu Motiften Çıkan Seramik Çalışmaları. *İdil Dergisi*, 6, 60 – 70.
- Soysaldı, A. (2018). Kültür, Sanat ve Beşeriyet İlişkisi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 22, 305-315.
- Sözen, M., Tanyeli, U. (2012). Sanat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sürmeli, K. (2014). Konya Selçuklu Halı Motiflerinin Ekslibrislerde Yorumlanması, *Tarih Okulu Dergisi*, 359-374.
- Uğurlu, S. S. (2021). Geleneksel Dokumalarda Motif-Desen Bağlantıları. *Kesit Akademi Dergisi*. 7(27), 160-175.
- Yeşildal, Ü. Y. (2016). Küpe Motifinin Kültür Değişimi Kuramları Bağlamındaki Yolculuğu. *Millî Folklor* 124(Kış), 189-201.

Sözlü Kaynaklar

- KK-1: Sevil Ulutaş. Mersin. Usta Öğretici. Mersin Olgunlaşma Enstitüsü. Görüşme Tarihi: 05.03.2023.
- KK-2: Filiz Şahin. Mersin. Usta Öğretici. Mersin Olgunlaşma Enstitüsü. Görüşme tarihi: 03.03.2023.

© Author(s) 2023.

This work is distributed under <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>